

Jog & Fegyver

Miként előző számunkban utaltam rá, most kerítek sort az Alkotmánybíróságnak a lőfegyver tartókat illetve tartani szándékozókat is érintő határozatának elemzésére.

A korábbi alkotmánybírósági indítványaink, mely elsődlegesen a 253/2004 (VIII.31.) Korm.r. 3.§.(1)bek. c.) pontját támadta semmilyen eredményre nem vezetett és az AB egyszerűen lesöpörte, mint megalapozatlant. Bizonyára az olvasók is tudják miről is szólt: a lőfegyvertartás személyi feltételeként nevesített fedhetetlenség bevezetése, mely lényegesen túlterjeszkedett a büntetőeljárás szabályokon és a már büntetlen előéletűnek minősített személyektől is elzárta a lőfegyver megszerzésének vagy megtartásának lehetőségét.

A másik irányból, vagyis a bűnügyi nyilvántartás szabályai ellen indított támadás azonban célhoz ért. Igaz ugyan, hogy a különvéleményt megfogalmazó alkotmánybírák részben ugyan külföldi példákra, de összességében a korábbi elutasító AB döntésre alapozták véleményüket, ahol abban az összefüggésben az AB nem talált alkotmányellenességet, de ezek a vélemények kisebbségi vélemények maradtak. A jelen cikk terjedelme nem teszi lehetővé a döntés teljes körű ismertetését és elemzését, így csupán azzal foglalkozunk, ami közvetlenül kapcsolódik a lőfegyvertartáshoz.

Már a fegyverekről és lőszerokről szóló kormányrendelet kihirdetésekor hangoztattuk azon véleményünket, hogy a bűnügyi okokból történő korlátozás időszak rendkívül hosszú. Magam sem láttam okát annak, hogy valaki lőfegyvertartásra engedélyt nem kaphat ugyan, de közhivatalt viselhet, sőt még képviselői mandátumot is szerezhethet. Egy lőfegyverrel lényegesen kisebb károkat lehet okozni, mint az országgyűlési padsorban levő szavazógommbal. Erre azt hiszem minden olvasó – pártállástól függetlenül - tud bőséges példát hozni. Az AB döntésből kizárólag a bűnügyi nyilvántartásról szóló jogszabály van a figyelmünk középpontjában a kormányrendelet okán. Az AB döntésének indoklásából olyan általam lényegesnek tartott részeket ragadtam ki, melyek önállóan, a szöveggörnyezet ismerete nélkül is megvilágítják a megsemmisített jogszabályi rendelkezések alkotmányellenes voltát és annak indokát.

144/2008. (XI. 26.) AB határozat. Közzétéve a Magyar Közlöny 2008. évi 167. számában AB közlöny: XVII. évf. 11. szám

Az Alkotmánybíróság jogszabályok alkotmányellenességének utólagos megállapítására és megsemmisítésére, valamint nemzetközi szerződésbe ütközésére irányuló indítványok tárgyában – dr. Bragyova András, dr. Holló András, és dr. Kovács Péter alkotmánybírák különvéleményével – meghozta a következő határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a bűnügyi nyilvántartásról és a hatósági erkölcsi bizonyítványról szóló 1999. évi LXXXV. törvény 16. §-a, 17. §-a, 18. §-a, 19. §-a, 19/A. §-a, 31. § a) pontja, 34. §-a, 36. §-a, valamint az 59. § b) pontja alkotmányellenes, ezért azokat 2009. június 30. napjával megsemmisíti.

A megsemmisített - és a lőfegyvertartáshoz kapcsolódó - jogszabályi rendelkezések az alábbiak

16. § (1) A büntettek nyilvántartásába felvett adatokat - a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel –

- a) a szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélték esetén a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli mentesítés (a továbbiakban: mentesítés) beálltától számított tizenöt évig,
- b) a szándékos bűncselekmény miatt közérdekű munkára, illetőleg pénzbüntetésre ítélték esetén a mentesítés beálltától számított öt évig,
- c) a gondatlan bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélték esetén a mentesítés beálltától számított öt évig,
- d) a gondatlan bűncselekmény miatt közérdekű munkára, pénzbüntetésre ítélték esetén a mentesítés beálltától számított három évig,
- e) fiatalok esetén legfeljebb 30. életévük betöltéséig, feltéve, hogy eddig az időpontig mentesültek,
- f) a főbüntetés helyett mellékbüntetésre ítélték esetén a büntetés végrehajtásának befejezésétől számított öt évig,
- g) a megrovásban részesítettek, illetve azok esetén, akiknek terhére az egyes különleges eljárások között meghatározott elkobzásra irányuló eljárás során elkobzást alkalmaztak, a határozat jogerőre emelkedésétől számított három évig,

- h) a próbára bocsátottak esetén a próbaidő, illetőleg meghosszabbítása esetén a meghosszabbított próbaidő elteltétől számított három évig,
- i) az eljárási kegyelemben részesítettek esetén a határozat keltétől számított három évig,
- j) azok esetén, akikkel szemben az ügyész a vádemelést elhalasztotta, a vádemelés elhalasztása tartamának elteltétől számított három évig,
- k) javítóintézeti nevelés esetén az intézkedés végrehajtásának befejezésétől számított három évig,
- l) azok esetén, akikkel szemben az eljárás megszüntetése mellett elkobzást, illetőleg vagyoneklobzást rendeltek el, továbbá akikkel szemben a vád alól felmentés mellett kényszergyógykezelést, elkobzást, illetőleg vagyoneklobzást rendeltek el, a megszüntető végzés, illetve a felmentő ítélet jogerőre emelkedésétől számított három évig kell kezelni.

(2) Annak a személynek az adatai, aki többszörösen van nyilvántartva, akkor törölhetők, ha minden adatra vonatkozóan eltelt az (1) bekezdés szerinti nyilvántartási idő.

17.§

18.§.

19. § A 10. § (1) bekezdésében meghatározott adatokból, törvényben meghatározottak szerint adatszolgáltatás igénylésére jogosult

- a) a rendőrség a kézi lőfegyverekkel, a lőszerekkel, a gáz- és riasztófegyverekkel, a légfegyverekkel, a lőterekkel, valamint a lőfegyver- és a lőszer tárolóhelyekkel, továbbá a vaktölténnyel üzemeltethető és a hatástalanított lőfegyverekkel kapcsolatos engedélyek kiadásához;

19/A.§

31.§. a.)

34.§

36.§

59.§.b.)

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény 6. § (3) bekezdése alkotmányellenes, ezért azt 2009. június 30. napjával megsemmisíti.

3. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény 67. § (7) bekezdés b) pontja alkotmányellenes, ezért azt 2009. június 30. napjával megsemmisíti.
4. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az ujj- és tenyérnyomat vétel, a fényképkészítés, valamint a DNS mintavétel szabályairól szóló 8/2000. (II. 16.) BM-IM-PM együttes rendelet 1. § (2) bekezdés a) pontja, 5. §-a, valamint a 6. § (2) bekezdése alkotmányellenes, ezért azokat 2009. június 30. napjával megsemmisíti.

A fenti jogszabályok ismertetésére és elemzésére, azok indifferens volta miatt nem térünk ki.

Indoklás

Az Alkotmánybírósághoz tizennyolc olyan indítvány érkezett, amelyek közvetlenül vagy más jogszabályok összefüggésében a bűnügyi nyilvántartásról és a hatósági erkölcsi bizonyítványról szóló 1999. évi LXXXV. törvény (a továbbiakban: Bnyt.) egymással szoros összefüggésben álló rendelkezéseit, illetve további jogszabályoknak a Bnyt.-re alapított szabályait támadták.

1.1 Figyelemmel arra, hogy - eltérő relációkban - az indítványok közös alapja a bűnügyi nyilvántartás, és a mentesítés jogintézménye, az Alkotmánybíróság röviden áttekintette ezek lényegét. Bűnügyi nyilvántartás címszó alatt a hatályos jog szerint olyan - összefüggő és összekapcsolt, ámde eltérő rendező elvekés követelmények mentén kialakult - közhitelű, hatósági nyilvántartásokat (adatbázisokat) értünk, amelyek a legszélesebb értelemben vett büntetőjogi (anyagi jogi, bűnüldözési, felderítési) célokra egyaránt felhasználhatóak.

Az indítványok részben megalapozottak.

1.2 Az egyik indítvánnyal több rendelkezésében is érintett, a büntettesek nyilvántartása elnevezésű regiszter célját a Bnyt. 9. § első fordulata határozza meg, míg a második fordulata a célt tágító ismérveket sorolja fel. A nyilvántartás adattartalmát a 10. § (1) bekezdése a)-o) pontjai, illetve a (2) bekezdés a)-j) pontjai rögzítik. A felsorolásból megállapíthatóan a nyilvántartás személyi hatálya nem a tényleges elítéléshez kapcsolódik. Függetlenül a konkrét büntetőeljárásban hozott döntés tartalmától, az eljárás lezárását követően teljes körűen és minden elemében kiterjed mindazokra, akikkel szemben büntetőeljárást kezdeményeztek és ügyükben bármely eljárási szakaszban,

bármilyen tartalmú határozat született. Ez az adatbázis céljához mért valóságtartalmát is megkérdőjelezi.

1.3 Az adatigénylésre vonatkozó törvényhelyek közül, a Bnyt. támadott 18. §-a valójában nem tartalmaz adatigénylésre való jogosultságot, minthogy a törvény - a Magyar Közlöny nyomdai tőpéldánya szerinti - hivatalosan kihirdetett szövegében az ilyen felhatalmazást megalapozó „jogosult” szó nem szerepel. A jogosultságra történő utalás hiányában a rendelkezés a határozott, világos, normatartalmat nélkülözővé válik, ami pedig az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből következően valamennyi jogszabály alapvető alkotmányossági felhatalmazás hiányzik. A vizsgált rendelkezés ugyanakkor számos területen és eltérő okokból jogosít fel különböző szerveket és intézményeket a különleges személyes adatokhoz való teljes körű hozzáférésre.

1.4 A Bnyt. 17., 18., 19., 19/A. §-ai a büntettesek nyilvántartására vonatkozó adatbázisból való adatigénylés jogosultjait és az adatigénylés körét listázza. Az itt megjelölteket - időbeli korlátok nélkül (azaz a nyilvántartás teljes időtartama alatt) - a 10. § szerint nyilvántartott adatok rendkívül széles körének igénylésére jogosító felsorolás azonban semmilyen tekintetben nem teljes, nem pontos, nem egyértelmű, nem átlátható, és az érdek-legitimitás szempontjából is eltérő eseteket von azonos szabályozási körbe. E rendelkezések nem minden esetben nevesítik az adatigénylés konkrét jogosultját, több olyan szabályt tartalmaznak, amelyek előzetes, általános felhatalmazást adnak közelebbről meg nem határozott „jogosultaknak”. Semmiféle konkrét jogosultja nincs az „adattovábbításra feljogosított más szerv”-nek, vagy a „tevékenység végzését engedélyező hatóságnak”.

5. Egy további indítványozó a büntettesek nyilvántartására vonatkozó, a Bnyt. 16. §-ában meghatározott nyilvántartás időtartamát az Alkotmány 70/A. §-ára hivatkozással támadta.

5.1 A támadott rendelkezés szerint a terhelteket a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli mentesülést követően - a bűncselekmény szándékosságától vagy gondatlanságától, illetve az alkalmazott szankciótól, és más esetleges szempontoktól függően - eltérő ideig (3-tól 15 évig) még nyilván kell tartani. A nyilvántartás kiterjed büntetőjogi szankció alkalmazása nélkül záruló egyes ügyekre is (vádemelés sikeres elhalasztása); olyan szankcióhoz is kapcsolódik, amelyet nem bíróság alkalmazott (ügyész által fogatosított megrovás); esetenként a felmentő ítélethez is társul [16. § (1) bekezdés 1) pont]; és mindig meghaladja a mentesítéshez szükséges időtartamot. A

nyilvántartási idő semmilyen eljárásban nem kifogásolható, annak mérlegelés útján való rövidítésére sincs mód.

Tekintettel arra, hogy legkésőbb a mentesítés bekövetkeztével a Btk. 100. § (2) bekezdése szerint a terhelt büntetlen előéletűnek tekintendő, aki nem tartozik számot adni olyan elítéltetéséről, amelyre nézve mentesült, a Bnyt. támadott rendelkezése a büntetlen előéletű jogalanyok közötti különbségtételt jelent. A külön nyilvántartási idő a Bnyt. 9. §-a szerinti célok teljesüléséhez sem tartozik hozzá. A terhelt büntetett előéletűként történő kezelése ugyanis a mentesítés napjával megszűnik, s ezt a tényt a Bnyt. 10. § (1) bekezdés 1) pontja szerint a nyilvántartásba is be kell vezetni.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a büntető hatalom „kisegítő eszközei” sem léphetnek túl azokon a határokon, amelyek a büntetőjogi eszközrendszer alkalmazásának is alkotmányos korlátait jelentik. A büntetőeljárás lefolytatásához, illetve a büntetőjogi szankcióhoz kapcsolódhatnak ugyan olyan jogi eszközök (pl. várakozási idő a büntetlen előlethez), amelyeknek az alkalmazása a „jogrend békéjét megtörőkkel” szemben járulékos következményt, illetve további hátrányt jelentenek, ezekre is vonatkoznak azonban az alkotmányos büntetőjog követelményei. Ebből fakadóan az emberi méltóság jogának és a személyi integritásnak az érvényesítéséhez hozzátartozik, hogy az állam kijelölje azt a végső pontot, ahol a széles értelemben vett büntetőjog hatóköre véget ér. A rehabilitáció az egyik olyan jogintézmény, amely a büntetőjogi felelősségre vonás rendszerében az egyént az állam túl hatalmával szemben védi. Alkotmányossági szempontból ez azt is jelenti, hogy ennek beállításától fogva a jogrendszeren belül nem vehetők igénybe olyan általános eszközök, amelyek az elkövető tényleges kriminalitására tekintet nélkül - például a büntetőjogi jogkövetkezmények időbeli határainak egyetemes meghosszabbításával - a büntetőjogi felelősségre vonáshoz kapcsolódó további, a büntetőjogon kívül is ható alapjogi korlátozást jelentenek.

A „büntetett” státus a Btk. rendelkezései folytán a mentesítéssel megszűnik, így ahhoz - általános következményként - a továbbiakban nem kapcsolódhatnak a terhelti állapothoz fűződővel azonos tartalmú alapjogi korlátozások, és különösen nem a mentesítés időtartamát lényegesen meghaladó, esetenként azt többszöröző időtartamban.

A fentiekből a jogalkotó számára is egyértelműen levonható az a következtetés, hogy az AB egyrészt alkotmányellenesnek és az állam túlhatalmának tekinti, ha olyan személyek adatai is szerepelnek a bűnügyi nyilvántartásban, akik már mentesültek a büntetett előlethez fűződő

hátrányok alól (köz- vagy egyéni kegyelmet kaptak, bírói mentesítésben részesültek, törvényi mentesülési idejük lejár, pénzbírságot befizették, a próbaidő eredményesen telt el). Ezzel együtt az is egyértelmű lett, hogy még bűnügyi nyilvántartás indokával sem lehet a meglévő adatokat törvényi felhatalmazás nélkül indokolatlanul átadni, továbbítani és ezáltal a magánszférába - akár a lőfegyvertartás engedélyezése ürügyén - oly mértékben behatolni, ahogy ezt jelenleg az államhatalom tette.

A határozat indoklásának elemzéséből számomra az is nyilvánvaló, hogy az AB határozata után a bűnügyi nyilvántartásról szóló jogszabály a megmaradt formájában gyakorlatilag használhatatlan, mivel törölődtek belőle többek között a nyilvántartási időtartamok és az adat átadási lehetőségek. A nagy dilemma, hogy mit fog tenni a jogalkotó. Az egyértelmű, hogy bűnügyi nyilvántartásra szükség van és az is, hogy ennek már más tartalommal kell rendelkeznie. Én úgy vélem, hogy a 19. § a) pontját valahogy visszahozzák egy precízebben meghatározott formába, mert a büntetlen előélet ellenőrzése ebben a kérdéskörben kívánatos. Azt viszont már nem nagyon tudom elképzelni, hogy megindokolhatóan tudják azokat is nyilvántartani, akik lényegében mentesültek a joghátrányok alól.

Tehát azok, aki mentesülésben részesült, vagyis kegyelmet kaptak, illetve azok, akiket a bíróság az ítéletben megszüvegezve mentesített továbbá a törvényi mentesítettek, akik pedig az alábbiak:

102. § (1) A törvény erejénél fogva áll be a mentesítés

- a) közérdekű munka, pénzbüntetés és főbüntetés helyett alkalmazott mellékbüntetés esetén az ítélet jogerőre emelkedésének napján;
- b) felfüggesztett szabadságvesztés esetén a próbaidő leteltének napján;
- c) gondatlan vétség miatt kiszabott szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltésének, illetőleg végrehajthatósága megszűnésének napján;
- d) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet meg nem haladó szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő három év elteltével;
- e) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet meghaladó, de öt évnél nem hosszabb szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő öt év elteltével;
- f) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, öt évet meghaladó, határozott tartamú szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő tíz év elteltével.

(2) Az (1) bekezdés b) pontja esetében a mentesítés nem áll be, illetőleg hatályát veszti, ha a büntetés végrehajtását elrendelik. Ilyenkor a mentesítésre a fel nem függesztett büntetés szabályai az irányadók.

2009. július 1-jén ismét beadhatják kérelmüket a lőfegyver megszerzése és tartása érdekében, ha az egyéb feltételeknek megfelelnek.

Dr. Bokros Gábor
ügyvéd